

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII Ч. 264. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 13-го листопада 1939.

No. 264. Jersey City, N. J., Monday, November 13, 1939.

VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ П'ЯТЬ ЦЕНТИВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ

Тел. „Свобода“: В'єрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: В'єрген 4-1016 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES

FIVE CENTS ELSEWHERE

КАМПАНІЯ ЗА ПРИТЯГНЕННЯ ФІЛЬМОВИХ КОМПАНІЙ ДО НЬО ЙОРКУ

НЬО ЙОРК. — Посадник Ля Гвардія на добре взявся за те, щоб конче притягнути фільмові компанії назад до Нью Йорку. Колись фільми вироблювали в Нью Йорку, де навіть побудовано великі студії. Але змінливий клімат у Нью Йорку змусив виробників фільмів утікати до Каліфорнії. Тепер, коли внаслідок розвинутої фільмової техніки майже всі фільми можна знімати в студіях, дальша концентрація фільмового промислу в Каліфорнії не є оправдана. Посадник Ля Гвардія пару тижнів тому офіційно запрошував продуцентів вертатись назад до Нью Йорку. Тепер він розпочав у порозумінні з деякими фільмовими виробниками, а головню з артистами, кампанію, щоб так притягнути фільмовий промисл, коли не ввесь, то бодай частину до Нью Йорку.

СУДЯТЬ ФРІЦА КУНА.

НЬО ЙОРК. — На розправі проти Фріца Куна, провідника американсько-німецького „Бунду“, зізнавали два свідки, урядники в „Бунді“, головний секретар Джеймс Гвілер-Гілл, та головний директор Густав Елмер. Вони стверджували, що організація „Бунду“ прийняла таку постанову, щоб усі гроші для „Бунду“ йшли на ім'я Фріца Куна, а також що Фріц Кун, як диктатор в організації, мав повне право розпоряджатись тими грошима так, як уважав за відповідне; себто, він міг витрачувати ті гроші на все, крім на жінок, говорили свідки. Суд закидає Кунові, що він спроневерив \$14,000 організаційних грошей. Суд також має докази, що Фріц Кун частину організаційних грошей витратив на чисто особисті справи, а саме на перевіз меблів для одної жінки з Нью Йорку до Каліфорнії, а опісля до Огайо. Це було переступленням навіть „диктаторських прав“ Куна, твердить прокуратор.

ПОМІЧ ДЛЯ МОРЯКІВ.

ВАШИНГТОН. — У зв'язку з проектом, щоби перенести частину американських торговельних кораблів під чужі прапори, щоб вони могли далі заїздити до європейських портів, виникло питання, що робити з американськими моряками. Бо, будучи під чужими прапорами, кораблі зобов'язані також брати чужу залогу, щоб не наразити американців на небезпеки в загрозених війною смугах. У тій справі президент Рузвельт покликав на нараді представників двох найбільших моряцьких союзів і разом вони прийшли до висновку, що морякам треба дати з боку держави якусь матеріальну поміч. Водночас представники юній заявляли, що вони не будуть мати нічого проти перенесення кораблів під чужі прапори.

НІМЕЦЬКА СУБМАРИНА НА КАРИБІЙСЬКОМУ МОРІ.

МЕКСИКО СІТІ. — Кілька разів появлялась у газетах вістка про приявність німецьких субмарин на Карибійським морі і кілька разів ту вістку опроркидувано. Тепер знов появилася подібна вістка, цей раз у Мексику. До берега Мексика прилетів з моря виснажений до краю голуб, який при носі мав прицеплену вістку крізь німецької субмарини, що знаходиться на Карибійським морі. Записки на папері є зашифровані і треба шойно їх відчитувати. Мексиканські власті задумують відкормити голуба, дати йому відпочити, а опісля пустять його й будуть за ним слідити, куди він далі полетить.

СТУДЕНТСЬКІ ЗІБРАННЯ ПРОТИ ВІЙНИ.

НЬО ЙОРК. — У зв'язку з святом „Дня замирення“ (армистис дей) у Колумбійським університеті відбулося зібрание студентів, на яким студенти гостро висказувались проти війни, зокрема проти якоїнебудь участі Америки в європейській війні. Подібні зібрания відбулись і по інших університетах.

СЕНАТОР ГВІЛЕР ПРОТИ ВІЙНИ.

НЬО ЙОРК. — Сенатор Гвілер виголосив через радіо промову, в якій говорив, що Америка принесе найкращі услуги демократичній цивілізації тим, що буде держатись осторонь від війни і зберігатиме в себе демократичні засади. Коли на світі внаслідок війни всюди запанують деспотичні диктатури, Америка стане для світу прикладом і живим доказом, що демократичні устрої є кращі від диктаторських, говорив Гвілер. Він також твердив, що ще кілька тижнів тому так видавалось, що Америка таки буде втягнена до європейської війни. Тепер та небезпека минула і нині можна мати приблизну певність, що Америка таки до війни не підє.

ЗРІСТ ЦІН НА ХАРЧІ.

ВАШИНГТОН. — На основі статистики внаслідок війни такі зросли ціни на 32 основні споживчі артикули. Лиш вісім артикулів задержали, або й обнизили свої ціни.

ЯПОНІЯ РОБИТЬ ПРИЯЗНІ ЖЕСТИ ДО АМЕРИКИ

ВАШИНГТОН. — Японський амбасадор повідомив американський уряд, що він дістав з Токіо відомість про корисну полагоду з боку японського уряду скарг американців, які втратили в Китаю внаслідок японської війни майно. Зокрема японський уряд вповні винагороджує втрату майна американським

місям у Китаю та поволяє їм відновлювати свою працю. Далі, відкриває в Шангаю знов університет та дозволяє американським студентам вертатись туди на студії.

В поінформованих колах є тої думки, що це початок ґрунтовної зміни японської політики супроти Америки.

КАНАДА НА ВСЕ НАСТАНОВЛЯЄ КОНТРОЛЮ

ОТАВА. — Внаслідок війни канадський уряд чимраз ширше закидає на все державну контролю і зв'язує приватну ініціативу. Він уже поклав істину контролю на вквас приватний виробний промисл. Фабрики є вже під контролею уряду. Тепер подібну контролю запровадив уряд і на всякі сітки комунікації, заставляючи залізницю, кораблі та інші середники комунікації в першу чергу перевозити такі продукти, що призначені для війни в Європі.

РАДІОВИЙ РЕКЕТ

Ньюйорська поліція попала на слід цікавого рекету, який розвела собі група молодих хлопців. Роздобували вони білети на так звані аматорські радіові години майора Бовза й потім ті білети продавали. Арештовані, призналися до вини й дістали невелику кару, яку суддя дарував під умовою доброї поведінки.

ВТЯЛИ ГОЛОВУ ДИТИНИ

Д-р Стаєр відірвав голову дитини фермера Герова, в Індіан Спрінгс у Тенесі, що вродилася з двома головами. З того, що дитина жие вже три тижні від операції, лікар робить надію, що її вдержить при житті.

ПОПУЛЯРНЕ ЛЕТОВИЩЕ

З нового місячного летючого порту в Норт Бічу, в Ньюйорській дільниці Квінс, будуть вилітати по 1. грудня цього року, коли відкривається на ньому рух, 144 літаки щоденно.

ГАЗОВІ МАСКИ.

Одна фірма в Торонті виставила на продаж газові маски, які є буденним явищем нині в Європі, але покищо бракує на них покупців, бо мало є таких, що вірять, щоб до Торонта загостили чужі літаки.

БЛИСКАВИЧНА ПИСАРКА

На демонстрації, переведеній перед Краєвим Союзом Рахмістрів Коштів, зроблений у Бофалі, Нью Йорк, панна Гелен Алєн з Рочестеру показала, що вона справді вміє писати зо скорістю 170 слів на мінуту. Пайна Алєн уживала електричної машини до писання. Дотеперішній осяг на звичайній машині виносить 138 слів на мінуту.

СМЕРТЬ ВІД ЗАДРАСНЕННЯ КОТА

У Загальному Шпиталі у Перт Амбою, Нью Джерзі, померла 20-літня пані Дорогі Морис внаслідок затроєння крові, що розвинулося в неї від подрапання її улюбленим котом.

Кіт подрапав її в суботу, але вона не звертала на це ближчої уваги. У четвер затроєння стало очевидне, а ввечером того самого дня вона зімліла. Її відвезено до шпиталю, де вона скоро померла.

СМІГЛИ-РИДЗ УСТУПИВ

ПАРІЖ. — Начальний вожд польських військ і генеральний інспектор маршал Смігли-Ридз зніс реанімацію. Начальний вожд став тепер прем'єр Сікорський. Одночасно „розв'язано“ польський сенат тому, що він „не представляв волі цілого польського народу“. Розв'язав його теперішній президент Польщі, Р. Рач-кевич.

НОВА СЕНЗАЦІЙНА ПОГОЛОСКА

ЧЕРНІВЦІ. — Агенція Гаваса подає, що польські втікачі розповідають таке, що виглядає на фантазію, а це те, що ті українці, що втікають із совєтської заїманщини, почали творити в Кракові „Український Легіон“. Те саме інформаційне джерело подає, що за останніх кілька днів вивтікало згід німецької окупації коло 14,000 жидів, що перешли на совєтську територію.

НЕ ВІРЯТЬ У САМОГУБСТВО МІЛОНЕРА

Ні адвокати Джорджа Генгайма, котрого тіло знайдено оноді в готелі Парамант у Нью Йорку з кулею від рушниць, в голові, ні місцева поліція не прийняла ще за певну правду думки про самогубство мілонера. Не виключаючи можливості вбивства, приватні детективи родини й поліція далі розслідують справу всесторонньо.

30-ЛІТНЯ ВІЗНИЦЯ ДЛЯ ГЕРШТА ШАЙКИ

У Ньюйорському стейтовому суді засуджено Мориса Габера на 30 літ в'язниці за те, що він був керманцем шайки грабників ювелірських крамниць.

ПОВІЯНЕ САМОГУБСТВО З ЖАЛЮ

Суперінтендент дому під ч. 423 Іст 71 вул. в Нью Йорку, зачавши газ на коридорі, прослідив його до одного мешкання в домі й вилмавши двері, знайшов там тіла 65-літнього торговця овочів і його 35-літньої дочки, що видно покінчили життя газом. У поліцейській записці написали вони, що не бачать можливості жити, відколи померла „мати“, себто жінка старця.

ВИБОРЕЦЬ Ч. 1.

Президент Злучених Держав реєструється до останніх виборів як фермер Френклін Д. Рузвельт у Гайд Парку, Нью Йорк. За ним стоїть пані Рузвельтова.

3 УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ПІД НІМЕЦЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ

ПАРІЖ. — Українська імміграція відтята від зв'язку не тільки з українцями, що опинились під Совєтами, але й тими, що є під німецькою окупацією. Німецька влада не випускає нікого із зайнятих українських земель. Не можуть виїхати до Риму навіть черці, члени василіянської капітули оо. Березовський, Головацький і інші, що завжди живуть у Римі, а їздили до Галичини на ферії й ледви вивтікали перед большевиками. Не може виїхати до Югославії василіянський ігумен о. Решетило, якого покликає єпископ Нярдій.

Назагал німці допомагають українським утікачам тим, що дають їм роботу, а тимсамим можливість заробити на життя. Всі українці, що походять з західно-українських земель, а живуть у Німеччині, обов'язані з'явитись двічі на тиждень у поліції. Організаційне українське життя ліквідується повільно, але систематично. „Український Вісник“, орган націоналістів, що виходив час від часу в Берліні, не буде більше виходити.

На Засяню.

Велика частина українських діячів, що втекли перед большевиками, опинилась на Засяню, передмістю Беремішля, що є під німецькою окупацією. Тамтуди перевіз Дмитро Паліїв українську друкарню з Беремішля. Сам Паліїв став тимчасом громадським писарем на Засяню. Німецька влада поклядала на Засяню „громадський уряд“, у якого склад увійшли від українців: Лучаківський, проф. Околот, директор філії Центросоюзу Станісмир і аде. Хавроцький, а від поляків: Валігурський і ще хтось. Попри те створено для охорони „українську міліцію“, до якої прийнято між іншими кількох бувших українських політичних в'язнів.

На інших наших землях.

По цілій Лемківщині є тепер повно українців, що вивтікали згід большевиків. Зпочатку можна було їм тут і там приміститись, бо виглядало, що німецька влада держить „український курс“. Та доносять, що якби навіть припустити, що такий курс був, то тривав він дуже коротко. На всякий випадок він тепер у стані ліквідації. І то, як от у Ярославі, завдяки полякам, що саме поспішилися нав'язати тісний зв'язок з окупаційною німецькою владою. Поляки звернули німецькій владі увагу на те, на які небезпеки вона наражає Німеччину з боку Совєтів, коли не заявляється проти українського націоналістичного руху.

Дальші вісті про наших політичних в'язнів.

Є відомості про таких українських політичних в'язнів, що вийшли з перемиської тюрми: Богдан Гнатевич (вийшов з дружиною на захід), Євгенія Петризіля (з тарнівської тюрми), Марія Руда, Василь Пастушенко, Юліан Круговий, Ярослав Горбовий, Михайло Костів, Михайлишин, Микола Кос, Юрко Шумський, Михайло Коржан.

Є ще відомості про перебування під німецькою окупацією таких осіб: Глібовицький, Фіголь, Володимир Янів (з дружиною), Юрко Старосольський (з дружиною), Цецилія Паліївна, інж. Голод, Яцура, Генгал, Дашкевич, Ярослав Старух, Дмитро Грицай, Пашкевич.

Проф. Кох головою опіки над утікачами.

З доручення німецької влади створено в Кракові центральну для справ, зв'язаних з українськими утікачами з території, зайнятої Совєтами. На чолі центральної стоїть відомий знавець українських справ, проф. Кох. Центральна має філії в районі Ярослава, Беремішля і Ряшева, а далі в районі Холму і в районі Сянік—Коросно.

Хто лишивсь у Варшаві?

З визначних українських діячів залишилися у Варшаві: проф. Огієнко, Дмитро Дорошенко, Олександр Лотоцький, Андрій Лівницький, ген. Сальський. Що є з ними, покищо нічого не знати.

СОВЕТСЬКЕ РАДІО В ОБОРОНІ ПОЛЯКІВ, ГНЕТЕНИХ НІМЦЯМИ.

КОПЕНГАГЕН (Данія). — Кореспондент часопису „Берлінгске Тіденде“, що перебуває на польських землях під німецькою окупацією, доносить, що київська радіова станція передавала апеляції, звернені до Йосифа Сталіна, в якому його прошено, щоб звернувся до Берліну й виблагав там поліпшення долі для тих поляків, які є під Німеччиною, а які є страшенно переслідувані німецькою владою. Кореспондент подає, що цей апел чуча польська людиність по селах і містах. Передавач через радіо описував страшний муки поляків. Казав, що 75,000 інтернованих німцями поляків стоять перед голодовою смертю, що тисячі бездомних не мають де осясти, бо німці не дозволяють, уважаючи їх „за небажаний і ворожий елемент“. Данська преса, що подає про це, додає, що такий апел мів вийти з Києва тільки в порозумінні з Москвою чи на її приказ. І тому цей факт є дуже знаменний.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)

FOUNDED 1893.

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1914 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожен зміну адреси платиться 10 центів.

В Канаді належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

**ЯК НЕ ДОБРЕ, ТВОРИМ ЩОСЬ
КРАЩЕ!**

Часто буває в нас так, що коли хтось критикує діяльність якоїсь організації, партії чи особи, то робить це в такий спосіб, що намагається ту діяльність так нищити, щоб разом з нею знищити й організацію чи особу. Це не було б ще великим лихом, коли б на місце активності, яку руйнується, приходила друга. Але так звичайно не буває. Бо добивати чийсь активності — уміємо. Але цілком інакше представляється справа, коли разом з критикою хочемо чути про нову активність і нову посвяту чи жертвенність.

Об'єднання Українських Організацій в Америці старалось від самих своїх початків, себто від 1922 року, охопити у загальнім виді цілість нашого життя, намагаючись надати тому життю ідейний вигляд, що охоплює різні ділянки. І тому воно перебрало ініціативу в різних справах, у таких, якими тепер майже не займається, як от щодо спорту, молоді, музики і т. п. „Об'єднання” виходило із заложення, що треба комусь і ті справи „рухати”. І „рухало” їх, як уміло. І треба було надати нашій імміграції якийсь зорганізований вигляд під політично-національним оглядом, зокрема щодо нашого відношення до України й українського народу в Європі. І цього dokonano. Треба було завести якийсь порядок у наших маніфестаційних виступах. І це зроблено. Треба було скінчити з безладдям у збірковій акції для допомоги Рідному Краєві. І це також здійснено. Треба було доконче видати дещо англійською мовою. І за це взялось „Об'єднання”.

Очевидно, що може хтось казати, що цього зовсім замало та що можна було зробити далеко більше. Цей „хтось” може далі твердити, що „Об'єднання” не об'єднує цілої нашої імміграції й т. п. З такими закидами нема потреби боротись. „Об'єднання” робило, що могло і як уміло. Тому добре було, щоб наш загальний вимога від тих, що охочі виконати більшу працю від „Об'єднання”, що знають спосіб, як краще об'єднати наш нарід в Америці, щоб вони взяли за працю і виказали свій організаційний чи який там інший талант — у практиці. Замало постійно накидатись на чийсь працю й ініціативу. Замало когось другого постійно критикувати. Краще самому братися за працю й організацію і будувати щось краще, ліпше й розумніше. Але не говорити, тільки будувати.

„Об'єднання” завжди виходило на яв зо своїми планами. Воно кожного року здавало публічний звіт про своєї діяльності. Воно постійно піддавало себе під контроль громадянства — під грошевий і політичний оглядом. І тому появлялись постійно друком сотки політичних звітів і рефератів на різні теми, якими вказувало нашому громадянству в Америці, що і як треба робити. Коли хто розуміє ці справи краще, хай виявить це громадянству працею — успішнішою від праці „Об'єднання”.

РУХ ЗА ПЕНСІЇ ДЛЯ СТАРИХ

Безробіття насуває багатьом громадянам Америки таке зовсім логічне питання: Пошто давати безробітним людям, серед яких є багато молодих і здібних до праці людей, державні підоми, коли можна ті державні підоми дати старим людям, що вже не здатні до праці, а їх заняття дати молодим. У той спосіб дістали б старі люди заслужений спочинок та задоволення шматок хліба, а молоді дістали б заняття, працю й не попадали б з нудьги у духове пригноблення.

Опираючись на ці питання, деякі підприємливі люди повторили цілі суспільні рухи, що поставили собі за завдання добитись для старших людей сталих пенсій. Першим того роду провідником був д-р Тавнсенд, який домагався для людей похилого віку пенсії \$200 місячно. Тавнсенд створив сильну всамериканську організацію, яка мала свої відділи по цілих Злучених Державах Америки. Він далі бореться за цю пенсію.

Водночас повторились по різних стейтах окремі організації, що також у засаді стоять на тім самім становищі та домагаються більших пенсій для старших людей. У стейті Каліфорнія створено цілий рух за те, щоб усі мешканці того стейту, які мають похилого віку, як і мають похилого віку, чи бізнесу, діставали щомісячно по \$30 пенсії. Цей каліфорнійський план названо „Гем енд егз пен”, бо в своїх пропалагандних промовах бесідники часто підкреслюють, що старші люди заслугоують на те, щоб могли собі на ту американську популярну страву кожний раз дозволити.

Подібний план повстав також у стейті Огайо. Та огайський план був далеко скромніший від попередніх. Він домагався для всіх незатруднених осіб похилого віку пенсії по \$50 місячно, коли вони вільні, а \$80 місячно для подружжя пар. В останніх загальних виборах ті два плани, каліфорнійський і огайський, були піддані під загальне одобрення. Оба вони цілковито провалились, бо на кожного голосуючого за план були два голосуючі проти нього.

Всі відповідальні люди та знавці економічного життя війська у бою. „Виступаючи у бій, вони йдуть на ворогів здебільша піші, в руках мають невеликі щити і списи, нагрудників не одягають. Деякі не мають ані сорочки ані плаща, а тільки в коротких штаних стають битися з ворогами” (Прокопій, VI. вік). „Вони не знають і влади, живуть у ворожнечі між собою; не знають бойового ладу, ані не вміють вести боротьби у воярдованих рядах” (Маврицій, VII. вік). Із цих слів видно, що слов'яни вели бій дуже примітивними засобами, тому в боротьбі з противником, що мав ліпшу зброю та організацію, вони не могли вийти переможцями. Але всетаки деякі слов'яни добували перевагу завдяки численності своїх військ, а також через незвичайну відвагу, хоробрість і погорду до смерті. „Взагалі слов'яни люди сміливі, здатні до нападу, і якби не було незгоди серед їх численних і розкиданих племен, то не міг би з їхніми силами боротися ні один народ у світі”, пише арабський письменник Ібрагім ібн-Якуб (X. в.).

**БОЛЬШЕВИКИ ТА НАЦІСТИ ПЕРЕД
ВОРОТАМИ МАДЯРСЬКОЇ**

(Будапешт жалює, що прилучено Карпатську Україну цієї весни).

Великий паризький тижневик „Канді” (з 18-го жовтня 1939) містить під повищим заголовком статтю про положення Мадярщини в цю пору. Тому, що там є згадка про українців, передаємо її у перекладі. Статтю написав спеціальний кореспондент, що підписався „Сентуріон”.

„В середній Європі заіснував цілком новий факт: Сталін ставив триста кілометрів від Будапешту. Це внаслідок поділу Польщі, що Москва кроком гіганта ступила майже в серці Європи. Деяка дипломатія до останнього часу не припускала, що більшовицький імперіалізм вступить на шляхи царського імперіалізму до таких експанзивних домагань: опанувати Балкан, контролювати Константинополь та Дарданелі, зробити з Чорного моря „московське море”, звідки московська флота легко випадала б на Середземне море. В Азії Москва намагалася посунути свої впливи аж до Індійського океану, загрожуючи британській Індії.

„Дехто поширював легенду, що з усього того зрештучує комуністична Москва. Однак про це треба ще дискутувати.”

Тяжке положення держав середньої Європи.

„Візьміть під увагу чотири держави, що творять південний схід Європи: Мадярщина, Югославія, Румунія та Болгарія. З точки бачення економічних інтересів, вони всі залежать від Німеччини. Велика Німеччина є нині їх ринком збуту та одиноким доставцем. Під оглядом політичним ці держави числилися тільки з двома потугами: Німеччиною й Італією. Тепер вийшов третій чинник, Москва.”

„Поставтеся в положення регента Гортія, короля Карла, регента Павла чи короля Бориса, як їм виглядає нинішня ситуація.

„Ми є на чолі, могли б вони сказати, держав, у яких велика маса народу це селяни, відносно дуже вбогі і несвідомі. Цей людський матеріал не дуже багато різниться від московського мужицтва і який, логічно, повинен бути дуже чутливий на ославлені аргументи Леніна, що їх колись уживав в російській революції. Коли Москва захоче надіслати до нас своїх пропагаторів та агі-

таторів, їх дуже легко будуть слухати. На всякий випадок наші охоронні та поліційні заходи можуть дати досить причин, щоб Сталін мілітарно пішов інтervenувати.

„Мадярщина та Румунія мають це спільне, що як одна так і друга мають українську меншину. Рік тому українці були розпорощені в чотирьох державах. Були українці в Росії, творили там українську республіку, що творить інтегральну частину СРСР; були українці в Польщі; в Румунії понад 1 мільон українських селян живе здовж російської границі; вкінці були українці в „Підкарпатській Русі”, що входила в чеську республіку. В дні 15-го березня мадьярські війська окупували Карпатську Україну, анектуючи пів мільона населення, що у великій більшості були українці. Друга подія: поділ Польщі спричинив, що українці з Польщі пішли до московського „котлока”.

„Здовж границь мадьярської та румунської червоної війська на українській території бувшої Польщі голосять: „Ми вже визволили наших братів, ми теж і вас визволимо”. Доброго часу всі московські забіги дали малі висліді. В Румунії лідер українців, сенатор Залозецький, висловив лояльність українців до Бухарешту в заміну за концесії для української меншини. Однак спостерігається, що московська пропаганда непокоїть дуже Будапешт та Бухарешт. Побойуються, щоб одного дня московські війська не переступили тих границь. Проти тої небезпеки згадані держави стараються, заповити всіма способами. В першу чергу наступило щасливе зближення між Мадярщиною та Румунією, тими двома старими ворогами, в якому то зближенні Югославія грала дуже щасливу роль.”

Мадярщина між Москвою та Німеччиною.

„Без сумніву, що положення Мадярщини з усіх чотирьох держав є найгірше. Ця країна має на північно-східній границі загрозу Москви, на північно-західній Німеччини. Крім того Мадярщина має важкі, нерозв'язані ще внутрішні проблеми, які її роблять менш здібною до опору. Як довго ви сидите спокійно в гарному Будапешті то не завважуєте пекучих політичних проблем Мадярщини. Треба зїхати автом з національного (державного) го-стинія на полі дороги, щоб

побачити, як стрягнуть вози і товстому та чорному болоті, Осінні дощі перемінили в багнюку дороги, що ще літом були цілком практичні.

„По кількох кілометрах від мусите кидати авто і сідати на звичайний віз, який тягнуть два коні. Це в таких еквіпажах, що графи обіймають свої землі. Що то є граф? Це звичайний граф, або великий землевласник. В Будапешті там повно їх у ресторанах; вони росли, великі. Однак це тільки одна частина медалі; в дійсності вони все живуть на полях (фільварках). На конях чи на своїх легких візках з холодною кров'ю, гордіми, гордіми на свої кирі з тридцятьма гудзиками, ці графи беззастановно вганяють по полях. Вони носять великі шкіряні футри, щоб хоронити себе від зимних вітрів, що приходять з Росії. Ці вітри нагинають на полудня лани кукурудзи та старі панни, які тужливо глядять у сторону Італії. Але ці вітри не нагинають графів, сильних та часті підкріплених оковитою...”

„Отже чи може вдержатись таке феєральне, середньовічне життя між західною Європою, де селянин посідає землю, й східною Європою, де вся земля є соціалізована? Як довго мадьярський пан може ще вдержатись, будучи пережитком давнини?”

В дальшому автор ширше розписується про пекучі аграрні справи, які ніколи не знайшли не тільки розважки, але будьякої уваги з боку уряду. Це було причиною кривавого повстання комуніста Белі Куна 1919 (якого тепер Сталін „злікудував”).

Вертаючись до німецько-мадьярських відносин, автор так пише:

„Те, чого домагається Німеччина від Мадярщини, це не так сприйняття свастик, як висилка вагонів пшениці. Мала Мадярщина впродовж шістьох місяців цього року вивезла до Німеччини 50% условно німецького імпорту солонини. Мадьярські селяни не мають мяса, бо все йде до Німеччини; вони управляють більше ярини і нею живляться. Отже Німеччина цілком не хоче будьякої зміни мадьярської структури, коли вона наміряє даліше провадити війну. І не заохочує мадьярських нацистів до дальшої боротьби з урядом. Однак і аграрна справа не приспана.

„Чи це правда, що в Росії вся земля роздана селянам?” — запитують мадьярські селяни на ярмарках.

„В Будапешті нині дуже жалують, що весною окупувано Карпатську Україну. Бо мадьярської громади впроваджено українців, які спеціально мужуть бути дуже чутливі на советську пропаганду.

„Це використовують нацисти. Вони кажуть: „Лишімо на якийсь час аграрну справу. Тепер усі стоїмо перед одною пролемаю: московська небезпека, перед якою можемо тільки ми встояти, ми... з поміччю німецької армії. Звідси намагаються зробити переворот. Однак з Берліну інакше радять: „Посилайте нам збіжжя та живність і будьте спокійні. Ваша доля буде рішена опісля!” Яка буде доля Мадярщини, коли тільки Німеччина вийде переможною з війни, не важко догадатися. Це тому, що один граф так мені говорив:

„Французька армія боронить зарівно французьку як також і мадьярську незалежність. Складіть це вашим, що французька армія — це однакова армія на спасення цілої Європи.

„Сентуріон”.

Ось у таких клопотах знайшлася тепер Мадярщина, ця Мадярщина, яка в такої безоглядності разом з Польщею нищила Карпатську Україну. Нині вона того жалює... Чи жалують і поляки своїх учнів?

**УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО У КНЯЖИХ
ЧАСАХ**

Написав: І. К.

І. Слов'яни.

Найдавніші початки війська в Україні знаходимо у слов'янських племенах іще перед заснуванням київської держави. Для оборони від хижих степових кочовиків, що зчаста напали на українські землі, слов'яни вже в дуже давніх часах мусили переводити між собою військовою організацію, це доводило просту і нерміду.

Основною клітиною громадянського устрою був тоді рід — велика родина, зложена з кількох десятків людей, що проживала в одній оселі і вела спільно господарство. В часі небезпеки члени роду ставали разом проти ворога: ці озброєні сини роду це була найнижча одиниця воєнної організації. Роду не раз вели боротьбу між собою: „повстав рід на рід”, оповідає найдавніший літопис. Але для оборони від сильнішого ворога

роди лучили свої сили в одно військо. Деколи і ціле племя (як поляни, деревляни, дуліби й інші) могло мати спільну воєнну організацію.

Військо називало тоді вояками (від однини воїн); ця назва залишилася пізніше довгі часи. Старшини звалися воеводами. Начальної військової влади в руках одного старшини у слов'ян не було. Воеводи кермували військом спільно, колегіально, у важких справах відбувалася рада цілого племені, віче, на якій кожен миг висловити свою думку. Це було причиною слабости слов'ян; на вічах приходило до спорів і сварок, воеводи не вміли утримати між собою згоди і єдності. Слов'янська військова організація була дуже нетрівка, легко розбивалася; цим користувалися сильніші сусіди і безтруду завоювали слов'ян. Грецькі письменники пода-

ють опис слов'янського війська у бою. „Виступаючи у бій, вони йдуть на ворогів здебільша піші, в руках мають невеликі щити і списи, нагрудників не одягають. Деякі не мають ані сорочки ані плаща, а тільки в коротких штаних стають битися з ворогами” (Прокопій, VI. вік). „Вони не знають і влади, живуть у ворожнечі між собою; не знають бойового ладу, ані не вміють вести боротьби у воярдованих рядах” (Маврицій, VII. вік). Із цих слів видно, що слов'яни вели бій дуже примітивними засобами, тому в боротьбі з противником, що мав ліпшу зброю та організацію, вони не могли вийти переможцями. Але всетаки деякі слов'яни добували перевагу завдяки численності своїх військ, а також через незвичайну відвагу, хоробрість і погорду до смерті. „Взагалі слов'яни люди сміливі, здатні до нападу, і якби не було незгоди серед їх численних і розкиданих племен, то не міг би з їхніми силами боротися ні один народ у світі”, пише арабський письменник Ібрагім ібн-Якуб (X. в.).

Зброя слов'ян була досить примітивна. Слов'янського походження є такі назви зброї: копії (від „копата” — бити) і сулиця (від „сунути”, ударити) на ознаєння списи; щит — дошка для заслони від стріли; лук з тетивою; стріли і туга-гайдак до переховування стріли; сокира; ніж; праща (від „прати” — перти) — до метання каміння; оружжя — на означення всієї зброї. Назви іншої зброї, навіть такої як меч, топір, шолом, слов'яни перейняли від інших народів.

Для оборони від ворожого нападу ставлено городи. Город, як вказує сама назва, о-горожене, забезпечене місце. Слов'янський город був положений здебільша на підвищеному місці, на горбі; але нераз лежав і на рівнині серед болот і багн. Звичайний план його був у виді кола. Кругом ішов вал, інакше приспа, переспа, деколи також рів, над водою гребля. На валах були укріплення „дублені”, цебто будовані з дерева, — стіни або заборолі; поодинокі зруби чи в'язання їх звалися городні, городища.

(Далі буде).

КУДИ НЕ ВІЛЬНО ПОЛІВАТИ АМЕРИКАНСЬКИМ
КОРАБЛЯМ.

На основі прокламації президента Рузвельта американським кораблям не вільно входити до Північного (Німечького) моря, Балтійського моря, Англії, його каналу й усіх його вод. Ці простори зазначені на карті тійовану поверхню.

...3 ДНЯ...

В ОРГАНІЗАЦІЇ СИЛА.

Недавно один молодечий відділ У. Н. Союзу в одній місцевості влаштував організаційні збори, на які запросив усіх місцевих українців; водночас приготував ширшу програму з бесідами, танцями та своїми, співами, танцями, а навіть перекусом. На ці збори прийшло стільки людей, що місцева українська селянська не пам'ятає. Багато мусили вернутись.

Серед бесідників були й американці, і то „найвищі риби“ в повіті: був головний прокуратор, головний суддя, головний шериф та інші достойники, з якими наші люди в тім маленькій містечку не мали нагоди передіе зустрічатись, подати їм руку та перекинутись бодай кількома словами.

ПРИВІТИ АМЕРИКАНЦІВ.

Ці американці були немало здивовані, побачивши стільки людей. А припускаючи, що всі ті люди є членами згаданого молодечого відділу У. Н. Союзу, вони не знаходили слів похвали для такої „сильної організації“. Хвалили при тім усіх українців, як високо культурних, зрілих громадян, що так гарно вміють організуватись. А що це було саме перед виборами, то вони ще й апелювали, щоб приватні піддержали їхні кандидатури.

Вони, правда, перед виборами всі кандидати дуже щедри на похвали. Та все-таки, хоч як разі вони на промови та похвали в часі виборів, то ніколи не будуть марнувати свого часу перед малими зборами людей та не будуть числитись з малими гуртами. Вони йдуть там, де є сила. З силою вони числяться і до сили залицяються.

ТРЕБА ГУРТУВАТИСЯ У СИЛУ.

А це значить, що коли ми хочемо, щоб з нами впливові люди числились, то мусимо творити сильні організації. Коли будемо згуртовані в чисельні організації й разом у суді виступати, то й великі „риби“ захочуть прийти до нас і на нашу адресу виголосити чимало солодких слів.

Та не лише солодкі слова ми почуємо. Ми можемо з цього витягнути й користі й не одного нашого молодого чоловіка, або дівчину, висадити на впливове становище. Бо ми маємо серед себе чимало здібних одиниць. Багато з них могли б далеко краще виповнювати даний уряд, ніж деякі з тих, що нераз перед нами виступають у ролі кандидатів на різні уряди. Але нашим потрібні організованої піддержки з боку суспільності.

ВІДІЛИ У. Н. СОЮЗУ.

В Америці є багато добрих українських організацій, до яких варт належати. До них у першу чергу належить Український Народний Союз, який через те, що зв'язує людей фінансово й духовно, має найбільшій основі від декотрих інших організацій, що мають лиш фінансові завдання, або лиш духові, чи політичні. Члени У. Н. Союзу викладають до спільної скарбниці, якою завідує У. Н. Союз, свої гроші і з черги дістають вразі прикрого випадку фінансові винагороди. У. Н. Союз є також опікуном їх грошей, щоб на випадок смерті котрогося члена виплатити зложені гроші, враз з премією, тим, на кого згорі зазначить член.

Але попри ту фінансову роботу У. Н. Союз є ще скарбницею наших загально національних, культурних та традиційних надбань. Це захода-

ми Союзу члени дістають усі інформації, які серед даних обставин можливо дістати, про старий край, про наших братів, що змагають до волі, про те, що діється в світі; дістають це все українською мовою. Це заходами Союзу члени можуть діставати тут, серед цілковито відмінних відносин, таку моральну поживу, яку може дати тільки своя рідна культура.

СТИМОЖ УСІ РАЗОМ.

Серед теперішніх напружених часів, коли кожний нарід опирається в першу чергу на ту силу, яку він може викре- сати сам у собі; коли навіть в Америці кожна національність напружує всі зусилля, щоб серед кінкуненції з іншими національностями не пропасти, й ми мусимо те робити. Мусимо це робити по більших містах, по великих, усюди, де лиш живе хочби малий гурт наших людей. Вони мусять створити свою організацію, свій відділ, щоб у розпорошенні не пропасти.

„В єдності сила“ — стара це приповідка і ми маємо її часто на устах. А проте не всі ми переводимо її в діло. Але тепер найвища пора, щоб той який тут в Америці вповні здійснити. Інакше ці бурхливі хвилі, що взносяться всюди по світі і докочують нас, — не добро нам принесуть.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПЕРЕДВОЄННІ ВІСТІ З РІДНОГО КРАЮ.

Останім польським кораблем „Батори“, що вийшов з Польщі перед самою її катастрофою, приїхала до Кемпбел, Огайо, молода українка, Маріанна Крамар. Вона походить з села Баторів, повіту тернопільського. Має немало освіти і брала активну участь в українській національній русі на західно-українських землях. Приїхала до своєї тітки Магдалини Юнак. Оповіла мені між іншим так: З виїздом мала я велику трудність, бо поляки не хотіли мені дати свідоцтва моральності, якого не дістає такий, що не є лояльним Польщі, а українських націоналістів уважалось нелояльним елементом.

Ще далеко перед наїздом Гітлера на Польщу наші люди сподівались чогось нового. Одні мали надію на Гітлера, другі вірили в Сталіна, але українські націоналісти вірили тільки в те, що коли настане війна, то це буде для українців нагода повстати проти всіх окупатів та вибороти самостійну українську державу. За це їх найбільше переслідували. Та це їм не пошкодило. Широки маси нашого народу горнулися до націоналістів. Найгірше нам було, що на нас доносили най-більше такі наші брати, — оті „лілі“, „червоні“. Націоналістичний рух розвивався у підпіллі. Я орала в ньому участь. Тяжко було працювати, бо ми не могли ніякого мітингу перевести навіть у довірочній хаті, а переводили ночами по полях і лісах.

Я дивуюся, що тут в Америці дехто з наших людей тішиться, що наші західні землі забрав Сталін. Наші люди в краю навіть не думали бути під Сталіном. Хіба думали про це ті московські агенти, що ходили по селах і людям туманили „комуною“. Наш нарід оживав нового зрису, як в листопаді 1918 року. Бажав своєї держави.

Те, що тепер сталося, заскочило наш нарід і застало його несприятливим на таку „несподіванку“. І тому легко було Гітлерові й Сталінові розірвати наші землі й ними поділитися. Але це не на все. Я знаю, що ні. Я знаю, що нарід наш ждав і далі жде тої хвилі, коли піде в бій за свою волю і державу.

Подав о. С. Мусійчук.

ВОСЬМИЙ КОНГРЕС „ОБЄДНАННЯ“

Згідно з § 17 статута „Обєднання“ і рішенням ексекютиви з 21. жовтня 1939 р. подається до загального відома, що черговий, себто

ВОСЬМИЙ КОНГРЕС ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ

відбудеться

В „HOTEL IMPERIAL“, BROADWAY & 32ND STREET, NEW YORK, N. Y.

В СУБОТУ, 2. ГРУДНЯ (DECEMBER 2, 1939)

Конгрес зачнеється в годині 10. рано. Триватиме один день.

ПРОГРАМА:

- Відкриття.
- Вибір президії конгресу.
- Вибір комісії.
- Звіт Урядників з діяльності за останні три роки.
- Дискусія над звітами уступаючого уряду.
- Реферати:
  - Політичне положення укр. земель.
  - Завдання „Обєднання“ супроти старого краю й Америки.
  - Справа загального зїзду всіх американсько-українських угруповань.
  - Дискусія над рефератами.
  - Ухвалення резолюцій.
  - Вибір нового уряду.
  - Внески і запити.

Кожний делегат чи делегатка мусить виказатись повноваженням такого товариства, що було з „Обєднанням“ у зв'язку, пересилаючи через нього жертви на народні потреби.

Заввага: На думці § 22 статута „Обєднання“, кожне товариство, яке є у зв'язку з „Обєднанням“, має право вислати на конгрес одного делегата й на власний кошт. Один делегат може мати повноваження від кількох товариств, братств, сестричтв, клубів і т. п.

По друку на повноважності треба звертатись до канцелярії „Обєднання“ на адресу:

„OBYEDNANNYE“, P. O. Box 122, Church Street Annex, NEW YORK, N. Y.

Обєднання Українських Організацій в Америці

ШКАГОВСЬКА ХРОНІКА

Подає Степан Куропас.

Умер кардинал Мунделайн, якого похорон відбувся при участі 2 тисяч церковних достойників і 750,000 людей. Тіло покійника перевезено з Шікага до містечка Мунделайн і поховано у крипті вівтаря каплиці духовної семінарії, яку він збудував коштом 13 мільйонів доларів. Він був першим кардиналом західної Америки. За його старанням відбувся в 1926 році Евхаристичний Конгрес у Шікагу. Гостро виступав проти нацизму, а в одній з своїх промов назвав Гітлера „лейпергенгером“.

Шікаго має 3 мільйони церковних людей, які вчащають до двох тисяч церков. Римокатолицька і протестантська церква мають по 1,250,000 вірних, до мейсеевого віроповідання зачисляє себе 300,000 вірних, а решта, 200,000 людей, належить до інших віроповідних груп.

Католицька церква має 380 парохій, а найбільша з них налічує 10 тисяч родин. Між протестантською найчисленнішою є група лютеранів, що належать до сімох різних синодів, які мають 375 церков і 181,000 вірних. Баптисти нараховують 126 білих і 187 нігерських парохій і мають 150,300 членів. Методисти мають 284 церков і 114,000 вірних, пресвітеріани 130 церков і 54,300 вірних, епископали 121 церков і 40 тисяч вірних, евангеліки 84 церков і 37 тисяч членів. Загально є в Шікагу 109 різних віроповідних груп.

Отже 90% шікаговських громадян зачисляють себе до релігійних груп, а лише 10% є байдужими щодо релігії і церкви.

Панна Ванда Ірха, якої знимка була вже нераз на сторінках „Свободи“, абсолютна музичної консерваторії університету Ді Пол, одержала посаду вчительки музики в академії св. Тереси в Кензас Сіті, Мізурі. Пання Ірха є дочкою добре тут відомих наших Союзовців. Підчас музичних студій виступала нераз на запрошення і серед українців. Українська громада в Кензас Сіті повинна наважити зв'язок з п. Ірхою, бо можна мати поміч в улаштуванні різного роду народних імпрез.

Комітет Даеса урядував і в нашому місті, але нікого з українців на переслухання не покликуював. Зовсім несподівано шікаговської преси українці нашого міста дуже дивуються, як комітет Даеса міг зачислити українців до прихильників Гітлера, коли останній у справі Карпатської України чи Західної України на того роду прихильність не заслугоє і не ризикує нічим від московського чи мадярського окупанта. Шікаговські українці є тої думки, що їм вільно помагати морально і матеріально жертвам окупантів українських земель, хочби вони називались перебували в Німеччині чи по протекторатах. Це саме роблять поляки, чехи, жиди, і ніхто їм цього за зле не бере.

Однорічний ювілей 398-го відділу У. Н. Союзу святкували його члени в неділю, 1. жовтня, товариською забавою в церковній салі на Савт Сайді. Це молодечий відділ, а урядники його мали немалий страх, чи цей перший ювілей не скінчиться невдачею і не зажене відділ у довгий. А зпочатку заповідалося на це, бо в часі, як я відвідав наших хлопців, са-

ла світила пустою. Та прийшла молодь з Норт Сайду, а вкінці з'явився і Савт Сайд. Старших усього кілька, зате зішлося повно молоді, яка зробила дописувачеві, як основникові відділу, гучну овацію з нагоди його дня уродин, який припадав саме на цей самий день.

Конвенція американського легіону відбулася в нас з початком жовтня. До міста зіхалось один мільон людей, членів легіону, з родинами, внайомі, гостями і т. п. В долині міста, т. зв. луї, не можна було проїхати, ні пройти. Авта, трамваї й автобуси затарасували вулиці. І то не тому, що поліція не вміла опанувати рухом, а тому, що розвеселені ветерани навмисне ставляли свої авта серед дороги напоперек, а самі йшли погуляти. Поліція була безрадна, а з другої сторони дивилась крізь пальці на веселіх ветеранів, як вони виправляли різні збитки на потіху публіки. В поході ветеранів серед зливною дощу взяло участь 100 тисяч людей. Конвенція ухвалила резолюцію проти приступлення Злучених Держав до війни.

Віче українських комуністів відбулося в нас в неділю, 24. вересня, в Кристал Бол Рум. Головним промовцем був п. Дмитришин з Нью Йорку. Присутня мішанина всіх язиків плескала в честь визволника, „мудрого“ Сталіна. Бесідник не міг нічого нового сказати, а лише подав те, що до цієї пори ми всі знали з часописів, а від себе додав: Радянський Союз (навіть не Радянська Україна!) заопікується населенням, роздасть землю, дітей віддасть до шкіл, знесе податки, побудує школи, залізничні, трамваї, створить народно армію, а хто знає, чи навіть не залишить права приватної власності, церков і т. п. Присутні комуністи і комуністичні пле-

скалі п. Дмитришинів, немовби то й справді всі його обіцянки вже народові дані. А нас, кілька націоналістів, бо і нам дали слово, сказали їм: Не тиштеся москалями, бо це наш відвічний ворог, який багато обіцяє, а нічого не дає. Радянський Союз, хоч має 1/5 поверхні землі і хвалиться своїми дивізіями і повзми, розлетиться, як розлетілося „мощарство“ польське, яке теж усе підкреслювало свою могутність. А завалявся Радянський Союз з причини цієї самої недуги, що й Польща, гнету інших народів, що силою прилучені до нього. Цей наш заповіт прийняли наші яничари сміхом.

Дуже багато нових громадян прибуває нам шляхом натуралізації. З вибухом війни і можливістю приступлення до неї й Америки багато чужинців, що досі були байдужими щодо цієї справи, починають вибирати другі громадянські папери, бо краще бути громадянином у країні, де живеться, ніж чужинцем. Великий відсоток нових громадян старався люди, що прибули до Злучених Держав нелегально перед 1. липнем 1924 р., а які тепер на підставі рішення останнього конгресу Злучених Держав можуть вибирати громадянські папери. Нові громадяни чехословацького, польського чи альбанського роду вирікаються вірності бувших держав, а не нових заборців.

До Клівленду по трофей ішли наші хлопці з безболової дружини 393-го відділу У. Н. Союзу. Згадана дружина вийшла переможцем у часі Українського Дня Народного Союзу 6. серпня, а в неділю, 15. жовтня, змирилася з дружиною з Клівленду про головний безболовий трофей (файнале) У. Н. Союзу. Допишувач випроводжав наших хлопців до Клівленду і радив бути правдивими спортивцями-джентельменами і привезти „титул чемпіона У. Н. Союзу до Шікага“. Хлопці вернулися не з цитом, але й не на щиті. Какали мені, що билися про чемпіонат хоробро, але програли обидва „гейми“. Чому? — питався я. Дуже добрий „тім“ має Клівленд, а меґаджер їх, п. Бобченко, ще кращий. Як візьме м'ячик у руки, казали мені, то й не заприми- тиш, як йому зникне з рук. Приймали наших у Клівленді дуже гарно і гостинно. Подбали про нічліг, харчі, забаву. Загально кращі там люди, ніж у Шікагу, розповідали мені, причім часто згадували відомого клівлендського громадянина-союзовця, п. Дмитра Шмагалу.

Цього всього не було, якби У. Н. Союз не вів спортової акції серед нашої молоді і не помагав їй фінансово. У. Н. Союз причинюється в цей спосіб до взаємного себезнання наших молодих Союзовців з різних околиць.

Зближається зима, а з нею і нова „біда для бідних“. В нашому місті маємо 106,000 родин на міській допомозі, які дістають лиш 65% з того мінімуму на прожиття, яке секретаріят рільництва визнає за вистарчальне до життя. Кошти цієї допомоги виносять місячно переічно по 3 мільйони доларів, з чого на саму лише адміністрацію випадає 300,000 доларів. В додатку Дюбло-Пі-Ей витрачувала в нашому місті переічно по 8 мільйонів доларів на різного роду праці, а цього вже більше нема. Стоять недокінчені будівлі, а робітники ходять без праці. Внаслідок невистарчального відживлювання люди скорше підлягають різного роду недугам, бо, будучи на допомозі чи на Дюбло-Пі-Ей, робітники не мали чим збудувати відпорності організму свого і своєї родини. Часописи твердять, що ще від часів Гувера не було з безробіттям так зле, і що цьогорічна зима під цим оглядом буде дуже важка.

Словаський Народний Со-

юз скликав конвенцію в днях 26—27 жовтня при участі 200 делегатів з різних місцевостей Америки. На конвенцію як гості прибули також представники католицької і протестантської словаської церкви і представники словаського „Сокола“. Конвенція ухвалила відповідні резолюції, в яких зрікається теперішньої самостійної словаської держави, а висловлюється за відбудування бувшої Чехословаччини. Конвенція гостро осудила німецької і російської державний режим, що на спілку відбирають малим народам політичну і релігійну свободу.

Листи з краю дістають наші люди, але лише з окупованих Німеччиною земель. Я мав нагоду бачити і сам одержав листа з бувшого ярославського повіту. В листах пишуть різне. Люди не знають, що стається за такий короткий час і знають менше про події за останні два місяці, ніж ми в Америці. Питають, що буде і чи буде Україна. Описують, кого на війні вбито, хто ще „вильзеться“ з ран, хто поїхав на роботу до Прусу, зазначуючи, що поїхало наших дуже багато, бо є велике безробіття серед наших малоземельних селян, якого ніхто ніколи не ставився розвизувати. Та досі я не стрічав чоловіка, що дістав би листа з земель, окупованих Радянським Союзом, хоч імігрантів з тих земель більше. Наші люди пишуть туди листи, чекають і нетерпеливляться, бо відповіді нема. А зближається Різдво, на яке щорічно йшло багато грошей з Шікага на рідні землі, для своїх рідних. Цього року наші рідні, відтїяті від світу, мовчать гробовою мовчанкою.

УКРАЇНСЬКІ СТІНКИ КАЛЕНДАРІ

на 1940 рік

- у гарних кольорах
- календаріом друковане українською мовою
- свята означені чітким червоним друком

25 центів—один 25
5 за \$1.00

Гуртові ціни подаємо на більшій замовлення. Із замовленням, із заповненням.

із С. О. Д. не висилається.

- Святий Тереза
- Христос прощальний з матір'ю
- Різдво з ангелами
- Пресв. Серце Преч. Діви Марії
- Пресв. Серце Христове
- Христос на Оливній горі
- Преч. Діва Марія з малим Ісусом
- Ангел Хоронитель
- Св. Йосиф і малий Ісус
- Святий Родина
- Ісус добрий Пастир
- Слава во вишніх Богу
- ЗА УКРАЇНУ
- ЛИСТОПАДОВІ ДНІ
- КИЇВ НАШ
- ДІВЧИНА З УКРАЇНСЬКИМ ПРАПОРОМ
- ГЕТЬМАН МАЗЕПА
- СИНІ МОЇ ГАРДАМАКИ
- ЗАПОРОЖСЬ
- ХЛОПЕЦЬ І ДІВЧИНА ПРИ КРИНИЦІ
- ГУЦУЛ НА ПОЛОНИНІ
- МОЛОДА УКРАЇНКА
- НАТАЛКА ПОЛТАВКА
- ЛІТО НА ФАРМІ
- ІВАН ФРАНКО
- ХАТА Я ГОРОД
- ЖНИВА
- ДУХ СВОБОДИ АМЕРИКИ

Замовлення слати на адресу:

СВОБОДА

81-83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

П'ЯТЬ ОСІБ РАНЕНО.

У цьому нещасливому випадку жертвою впаав поспішний поїзд з Шікага до Бостону коло Спрінгфілду, в стейті Масачусетс. Декотрим з ранених грозить смерть. Такий випадок неначе жива пригадка, що людина повинна бути приготована на нещастя через приналежність до певної запового організації, якою є Український Народний Союз.

3 УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ
В АМЕРИЦІ

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

Український виступ у міській
книгозбірні.

Український Клуб Танцюристів при укр. прав. церкві св. Михайла виступив на запрошення з українською програмою в міській книгозбірні. Крім танців був спів українських пісень, виконаний двома хором танцюристів. Відомий молодий артист-скрипак Іван Деніс дав кілька зразків української і світової музики. Пані Грановська виконала дуже вміло уложені реферат на тему „Україна й майбутній мир“, у якому згадувала минуле й сучасне політичне положення українського народу та його сучасні змагання. Прибутків було біля 150 осіб.

РІЗДВЯНІ КАРТКИ

Замовляйте тепер різдвяні
картки, поки ще є добрий
вибір.

Кожного року деякі замовлення приходять в останній тиждень перед Різдвом. Тоді почта завалена різдвяними листівками і тяжко, щоб картки були одержані вчас. Не чекайте до останньої хвилини, але замовляйте тепер, щоб бути певним, що будете мати ці гарні картки вчас.

Картки з віршем на Різдво

Нові українські картки, з кольоровими зображеннями без відтискуваних різдвяних поздравлень, надаються на різдвяні картки, особливо до американців — 5ц.

Ми платимо пересилку. На С.О.Д. не висилається. До замовлення треба залучити належність. Визначте значення, якого роду картки Вам потрібні.

„СВОБОДА“
81-83 Grand St., P. O. Box 346
Jersey City, N. J.НОВА АНТРОПОЛОГІЧНА
ЗНАХІДКА.

Д-р Бляк, професор університету в Пізі, знайшов у печері на Монте Фелісе Цірко, коло 100 км. на південь від Риму, череп неандертальської людини. Перший такий череп знайшли в Італії кілька років тому. Проф. Бляк, обслідуючи печери на Монте Цірко, відкрив сліди моря, що колись їх заливало. На цій основі італійський учений обчислює, що знайдений череп має 70—130 тисяч років. На підлозі печери, де зроблено це відкриття, знайдено кістки передпотопних звірів типу коня, оленя, свині, як і слона. Знайдений череп має риси в околиці правого тімени, що наводять на здогад, що його власник згинув у боротьбі. Будовою череп зовсім схожий на неандертальський череп, а величиною пригадує череп, знайдений тому кількадесять літ у Шанель-о-Сен.

ВІРТУАЛІЗМ З АТЕНІ В ЕД-
МОНТОНІ І ВІННІПЕГУ

До Едмонтону приїхала 21 жовтня сценарським поїздом українська родина панства Мартинів, зложена з 6 осіб, т. е. Михайла Мартина, його жінки і 4 дітей. П. Михайло Мартин походить із Західної України, що донедавна була під польською займанщиною. Ця родина панства Мартинів знаходилася на пароході „Атенія“, коли він був сторпедований невідомою підводною лодкою і її опісля віртуалізовано. Пан Мартин з родиною замешкав в Едмонтоні в свого брата Василя, що тут передше приїхав. Панство Мартинів думають купити собі фарму в едмонтонському дистрикті. У тім самім поїзді приїхав також 27-літній Василь Моршан, що теж походить із Західної України і також думає осісти на фармі в Альберті.

До Вінніпегу приїхали теж пасажирів з Атенії. Між ними є Антін Гах, який приїхав до Вінніпегу в другій половині жовтня, бо мусів чекати в Глезгові звинищення на другий корабель, що забрав його до Нью-Йорку. Гахова жінка і 2 дітей, що знаходились також на „Атенії“, приїхали до Вінніпегу ще 16 вересня, бо їх ще на морі, негайно по сторпедованні пароходу, коло берегів Ірландії, перебрав на свій чердак інший парохід і відвіз до Злучених Держав. 13-літня дочка Гаха згинула на рятуковій човні, який випадково розколов на двоє шведський пароплав „Кнут Нелсон“, коли він підплив під його пропелер. Родина Гахів походить з Білгород на Холмщині. Вони має поселитись на фармі у Ніпавін, Саскачеван. З Гахом приїхав разом Петро Бочнюк з жінкою і 3 дітьми. Він походить з Ковеля в Західній Волині, а наміряє осісти в Бирні, Манітоба. З тими 2 родинами приїхали ще 41 інших українських емігрантів до Вінніпегу, що були на „Атенії“. Вони всі наміряють поселитись на фармах у західній Канаді, а виїхали з Польщі перед самим вибухом війни. Є те мабуть останні українські емігранти з рідної землі.

ВЗЯВ ІНДІЯНИНА ЗА
МЕДВЕДЯ.

Гаррі Анеску, фермер з дистрикту Кемсак (Канада), взяв 40-літнього Джова Літелуффа, індіанця з резерву Пітав-Плейнс, за медведя і вистріляв до нього. Індіанець лежить тепер у шпиталі Кінг Едвард у критичнім стані. Кулі розбили цілу ногу так, що її треба відрізати. Також бік індіанця ушкоджений.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХА-
ТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ
ЧАСОПИС „СВОБОДА“.ПОВІДОМЛЕННЯ
ДЛЯ ВІДДІЛІВ 206, 241 І 368 З WOONSOCKET, R. I.
І 181 З MANVILLE, R. I.Отсим подаю до відома урядників і членів вище згада-
них відділів, що

В НЕДІЛЮ, 19. ЛИСТОПАДУ (SUNDAY, NOV. 19' 1939)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ У. Н. СОЮЗУ

В ПАРОХІЯЛЬНІЙ ГАЛІ, 74 HARRIS AVE., WOONSOCKET, R. I.
в год. 5. пополудні.

Урядники й члени вище поданих відділів повинні конечно прийти на ці збори. На зборах будуть промовлені в організаційних справах головний радний М. Давискиба й окружний організатор А. Маланчук. М. Давискиба, гол. радний У. Н. Союзу.

ПОВІДОМЛЕННЯ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕМОКРАТИЧНИЙ КЛУБ

подає до ласкавого відома, що

В НЕДІЛЮ, 14. СІЧНЯ (JANUARY 14, 1940)

власноує

БЕНКЕТ І БАЛЬ

В HOTEL McALPIN

BROADWAY & 34th STREET, NEW YORK CITY.

За дальшим оголошенням глядіть у часописі „Свобода“.

АМЕРИКАНЦІ НЕ ХОЧУТЬ.

Японці салютують військовій сторожі як представників японського цесаря. Вони й виставили відповідну остогу при вході до японського корабля, як цей станув в американським порті, як остогу для відвідувачів корабля. Американський податковий інспектор на Гавайських островах, Г. С. Вилсон, відмовився салютувати, але японці його заставили. Він засалютував, щоб могли виконати свій обов'язок, а потім вніс протест.

МОЛИТОВНИКИ

Віночок (у білій кавчуковій оправі, з образцем по сер-
дині. Малого формату. Для дітей) — \$ .90

Ангел Хранитель (в гарній чорній подотняній оправі) — 1.35

Помилуй нас Боже (в чорній шкіряній оправі) — 1.35

Ангел Хранитель (в гарній чорній подотняній оправі) — 1.35

Бог радість моя (сторін 606. В гарній мягкій чорній опр. 2.00

„СВОБОДА“
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.УКРАЇНЦІ ПХАЮТЬСЯ, ДЕ ТХ
НЕ КЛИЧУТЬ

У Канаді відбувається саме тепер реєстрація ворожих чужинців. Під ворожими чужинцями розуміє канадський закон тих чужинців, що скінчили 16 рік життя, не мають британських, тобто канадських громадянських паперів, а їхнє місце уродження знаходилося до 3. вересня б. р. на території, що є під Німеччиною. Справедливо, чи ні, до тих ворожих чужинців зачисляють, крім німців також дійсних австрійців, чехів і словаків, хоч ті останні належать до завзятих ворогів наційської Німеччини. З провінції Онтеріо надходять звідомлення, що до таких реєстраційних бюр зголошують ся й українці, що не мають громадянських паперів. Чого вони там пхаться, Бог святий знає. Мабуть не вивірила їх ще з голови давня Австро-Угорщина, за яку втерпіли багатовиборних до інтернованих у часі минулої світової війни, а по повероті ветеранів з воєнного європейського фронту і від тих ветеранів на вулицях міст, коли на запит, хто вони, відповідали з переквалкою „австрійці“ і за те одержували здорові пощочини. Українців, що тепер зголошують ся до таких реєстраційних бюр, відсилають з нічим назад, витолковуючи їм, що вони цілком не зачисляються до ворожих чужинців. Про такі зголошення українців доносить торонтський часопис „Телеграм“. Мало воно місце в Сімко, Онт. З тамтешніх німців зголосилось лиш 6, а українців далеко більше.

РОБІТНИКИ ВІДКРИВАЮТЬ
СВОЮ ФАБРИКУ

550 флядельфійських робітників, зайнятих при виробі панчів, котрих викинено з праці минулого вересня, зорганізували власну корпорацію, наняли фабрику, дістали замовлення й почали роботу.

Заряд каже, що вони мають замовлень на чотири місяці роботи.

У часі лихого погоди є найбільш безпечніше їздити автами. Обчислено, що менше людей тратить життя, коли дороги є покриті снігом або ожеледю, як тоді, коли дороги є тверді і чисті. Причиною цього є та обставина, що при лихих дорогах більше звертається увагу в часі їзди.

Д-Р С. ЧЕРНОВ

Гострі й хронічні недуги чоловіків і жінок — Шкіра й кров.
Аналіз крові для подружжя світоцтва.

Геморойди й жінки лікується без операції.

223 SECOND AVE., cor. 14th ST., NEW YORK CITY, Room 14.

Gramercy 7-7697

Офісний години: 10—8; неділя 11—3
Жінка-доктор до обслуговування.
X & Флюороскоп.НЕ БУДЕ МУНІЦИПАЛЬНИХ
ВИБОРІВ В ОНТЕРІО.

Онтеріський прем'єр Гейборі видав оповістку, що по 1. січня 1940 р. не буде в провінції Онтеріо муніципальних виборів упродовж 2 років, а бо „на час тривання війни, як-що вона буде вестись довше“. Виборні податковими цієї сени муніципальні урядовці встануться ними на цілий вище поданий протят часу. Є перід мораторію в муніципальних справах на час тривання війни. Подібне розпорядження мало місце в Великій Британії в часі минулої світової війни і тепер поставлено подібний внесок в англійським парламентам.

ПОКЛАДИ РАДУ В ПІВНІЧ-
НИЙ КАНАДІ.

Обчислено, що \$3,000,000 вартости раду випродується впродовж теперішнього року в копальні Елдорато, недалеко Великого Медвежого озера. Скільки цього видобутого раду правдоподібно перевищить кількості, видобути в інших сторонах світу. Непродуктивні північні землі Канади викликають тепер чимале адивування.

МАНІТОБА ТРАТИТЬ ЧЕРЕЗ
ВІЙНУ.

Манітобський скабник зажурих тим, що через війну й через упадок вартости канадського долара Манітоба при оплаті свого дову буде мусити заплатити \$180,000 більше, ніж якби війни не було. Цього року Манітоба має заплатити публичних довгів на суму \$544,739. З того на Нью-Йорк припадає \$2,086,760. Через те, що вартість канадського долара на американський біржі впала, Манітобі треба буде заплатити \$180,000 більше.

СТІННІ
КАЛЕНДАРІ

НА 1940 РІК.

Чудові Краєвиди, Патрістичні, Релігійні, Дітяти і дівчата в різних позах. Свята зазначені червоно, пости зазначені рибкою. Ціна одного Календаря з пересилкою 25 ц. 5 Календарів за \$1.00. 12 Календарів \$2.25. 25 Календарів \$3.75. 50 Календарів \$7.00. 100 за \$12.50. Для бізнесменів друкуємо Календарі з їх фірмою за малою оплатою за друку. Всі вище згадані календарі є першої класи. Для шторників і агентів спеціальні низька ціна. Ціна мішаних календарів другої класи: 100 Календарів, мішаних зображень, другої класи \$8.00 з пересилкою. 100 Календарів „De Luxe“, мішаних зображень, другої класи \$10.00 з пересилкою. На Календарях другої класи фірми не друкуємо. Різні картки бланкетів „Христос Родився“, або картки в формі книжечок з відповідними віршами, ціна за дозін 60 ц. 50 картки \$1.75. 100 картки \$3.00 з пересилкою. Картки на Іменини в формі книжечки дозін 80 ц. Картки в формі книжечки на 25 ювілей вшанування, з відповідними віршами, дозін з пересилкою \$1.00. 261.

Замовлення посилайте на адресу:

UKRAINIAN BAZAAR

170 E. 4th ST., NEW YORK, N. Y.

БІЗНЕСОВІ НАГОДИ

ТРЕБА СПІЛНИКА
до корисного віде відкритого бізнесу. Вимагається невеликий капітал. Звертається до:M. M. DIAKOFF,
350 — 5th Ave., Room 1800,
New York City.
Phone: CHickering 4-1054.

ЛІК НА ШЛУНОК

Це славе ЕВРОПЕЙСЬКЕ приладом средством рекомендують го-
ловою тм, що терплять на катар
шлунка й кишків, нестерпність, са-
гу, зап'яття й т.п. Ціна Одні Лос-
твр. Замовлення шліть до:
Mrs. GRETA LESKOVAR,
507 E. 73rd St., New York, N. Y.

ВЗОРИ

КАНВА, НИТКИ ДО
ВИШИВАННЯ D. M.
C. І СТЕМПУЛОВА-
НІ РІЧКИ.UKRAINIAN BAZAAR,
170 E. 4th ST., NEW YORK, N. Y.„ПАРТ“, потрібні до нап-
равки всяких печей, „Рендлаж“, ас-
тм, „Формесі“, оргівачи води й
пару, як також цілі печі мо-
жа набити вSTOVE MANUFACTURERS
CORP.

182 Mulberry St., Newark, N. J.

ЗАПЕДЯНІ ХРОНІЧНІ НЕДУГИ

кожодити до безпотрібного терпіння

Аналіз крові, луги „Екс“, а-
наліз сечі, медична екзамінація

ПО НИЗЬКІЙ ЦІНІ

заповнюють участь діагнозу.

Рематичні стани, „Гей Фівер“, ас-
тм, клопоти відкрової кишків, пікура-
завод і нерок лікується модерними
способами. — ПОРАДА ДАРОМ.

DR. DE RUHA

128 East 88th St., New York City.

Кожного дня від 10—2 год.

і від 4—9. У неділя від 10—2

Особна жальня для жінок.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР,
ХІРУРГ І АКУШЕР321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues,
NEW YORK, N. Y.

Tel. GRamercy 5-2410.

Урядові години: рано від 10 до 12.

Ввечір від 6 до 8, а в неділя
рано від 10 до 12

МИРОН ЛИТВИН

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

Без віршів як далеко позо-
вожком. Вразі потреби теле-
фонуйте до нас. Обслуга шира

і чесна. — Office:

383 MORRIS AVENUE,
cor. Springfield Ave.,
NEWARK, N. J.

Phone: EXsex 3-5347

ІВАН БУНЬКО

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

заряджує погребам по ціні та
низькій, як \$150. Обслуга
найкраща.

JOHN BUNCO

Licensed Undertaker & Embalmer

437 E. 8th ST., NEW YORK CITY.

Dignified funerals as low as \$150.

Telephone: GRamercy 7-7661.

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНІМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ
в BRONX, BROOKLYN, NEW
YORK І ОКОЛИЦЯХ.129 EAST 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.

Tel.: Orchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE,
(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.

Tel. Melrose 5-6577

ТАРЗАН І ВОГНІ ТОРУ

(16)

Тарзан поспішно вернувся до товариства і розказав усе, що бачив: „Ті великани загородили нам дорогу“, завважив він накінці. Тут втрутився до розмови майор Буртон і завважив: „Коли та стежка загороджена, то ми вернімся трохи і підім іншим шляхом“. Тарзан на це вже згодився й товариство мало рушити далі в дорогу.

Та по кількох кроках Тарзаннагло, зупинивсь і рухом руки вказав, щоб усі затишли. З тої сторони, куди вони тепер пустилися, знов роздалась голос великанив. Вони були від них трохи далі. Та всеодно це означало, що дикуни поділилися на гурти і старались їх оточити. Справа виглядала поважно.

На їх щастя, вони знаходились над берегом великої ріки. А оподаль на ріці стояв човен, що його залишили правдоподібно самі дикуни. Тарзан скоро розвинув свій плян. „Ми мусимо за всяку ціну дістатись до того човна. Коли дістанемось там, поки нас перехоплять дикуни, то ми врятовані. І накіше зле з нами“.

Тарзан знав, що це велике ризико пробиватись до човна. Та не було іншого виходу. Далі Тарзан, немов старшина підчас війни, дав інструкції кожному, коли й що має робити. Дармо мав вести перед у тих перегонах до човна. А Тарзан і Пері мали творити задню сторожу й на випадок нападу мали спинити дикунів.